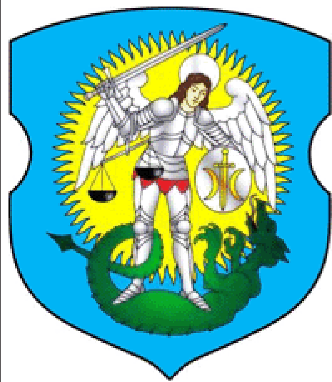

НЕЗАЛЕЖНАЯ ГАЗЕТА ШУМІЛІНШЧЫНЫ

СЬВІТАНАК

Беларусь, твой народ дачакаецца Залацістага, яснага дня!
М. Багдановіч.

№7 (316) ТРАВЕНЬ 2022 ГОД

НАША СПАДЧЫНА

ПРАЕКТ «МЕСЦЫ»: ОБАЛЬ

Сярэдзіна вясны. Птушкі амаль поўным складам вярнуліся ў родныя беларускія краі, каб віць гнёзды і выседжваць птушанят. Красавік не занадта радуе цяплом. А мы працягваем наш праект "Месцы". Наступная серыя пастоў з Шумілінскага, Верхнядзвінскага і Расонскага раёнаў.

Па-ранейшаму нашым надзейным і адказным партнёрам застаецца пракат аўтамабіляў "Катала бай". На гэты раз мы падарожнічалі на новенькім «Хендай Акцэнт», які і выглядае годна, і едзе ўпэўнена, а мы правялі цэлы дзень у дарозе з камфортам. Калі вы захочаце паўтарыць наш маршрут, але машыны ў вас няма – "Катала бай" вам дапаможа.

А зараз уладкоўвайцеся ямчэй. Мы працягваем расповед пра Беларусь і адпраўляемся ў Обаль.

Обаль. Гісторыя гэтага маленечкага мястэчка дзесьці на поўначы краіны мала чым адрозніваецца ад гісторый сотняў і тысяч іншых месцаў, якія дасталіся нам у спадчыну ад тых моцных і смелых людзей, якія асвойвалі новыя землі, ад людзей, якія перабудоўвалі і перакройвалі тое, што дасталася ад продкаў…

Обаль – гэта маленькі пасёлак гарадскога тыпу ў Шумілінскім раёне з насельніцтвам усяго ў дзве з невялікім тысячы чалавек, які быў заснаваны яшчэ ў XVI стагоддзі. Стаіць гэты маленькі пасёлак на вялікай чыгунцы. Магчыма, дзякуючы гэтаму тут усё яшчэ захоўваецца жыццё, а раніцай на вуліцах дастаткова людна. Яшчэ ў Обалі ёсць керамічны завод, які пабудавалі яшчэ ў 1929 году, але ён працягвае працаваць і цяпер. Вырабляе ў асноўным чырвоную цэглу і прадае яе нават па ўсім свеце.

Але мы тут не дзеля цэглы.

З'язджаем з галоўнай Обальскай дарогі і выразна прытрымліваемся рукапісным паказальнікам. Нас цікавіць музей Обальскага камсамольскага падполля і рэшткі сядзібы Грабніцкіх, якія стаяць побач з музеем.

Спачатку пра музей.

Гэта, мусіць, упершыню мы так закранем тэму Вялікай Айчыннай вайны. Менавіта обальскае падполле стала сінонімам мужнасці ў той вайне, і ў такім невялікім пасёлку як Обаль адразу два чалавекі сталі Героямі СССР. І вы напэўна ведаеце іх прозвішчы, нават калі ніколі не былі ў Обалі і ўпершыню чуеце пра обальскае падполле (што ці наўрад). Гаворка ідзе пра Зінаіду Партнову і Ефрасінне Зяньковую. Цяпер іх імёнамі названы вуліцы і ім устаноўлены помнікі па ўсім былым Саюзе, а мы з задавальненнем раскажам гісторыю обальскіх падпольшчыкаў, якія, нягледзячы на юны ўзрост і беспрасветную цемру нямецкай акупацыі, не здаліся і да гэтага часу застаюцца прыкладам для мільёнаў.

Сімвалічным у гэтай паездцы стала тое, што ў Обалі нас сустрэў Юры. Малады і абаяльны захавальнік музея. Сімвалізм у тым, што Юрась стаяў ля стэндаў з выцвілымі фотакарткамі недаравальна маладых падпольшчыкаў і з такім захапленнем і рызыкай распавядаў аб сваіх аднагодках, што мімаволі сціскалася сэрца…

У жніўні 1941 гады сюды ўвайшлі нямецкія войскі, і маленькая Обаль апынулася ў акупацыі. Нямецкім захопнікам Обаль была цікавая і тым, што размешчана на вялікім транспартным вузле, і тым жа керамічным заводам, які яны адразу ж сталі выкарыстоўваць у сваіх ваенных мэтах. У тады яшчэ цэлай сядзібе Грабніцкіх немцы разгарнулі ваенны шпіталь. Лінія фронту зрушвалася на ўсход, па факце тут ужо быў глыбокі тыл, а ў акупантаў не было б вялікіх праблем, каб не падпольшчыкі. Яны два гады не давалі ім спакойнага жыцця і сталі адной з найбуйнейшых праблем на гэтых землях, якія атрымалася акупаваць, але так і не ўдалося падпарадкаваць новаму рэжыму.

"Юныя мсціўцы" – так называлася Обальскае падполле. Чаму юныя? Бо яно складалася выключна з юнакоў і дзяўчат старэйшага школьнага ўзросту. 38 чалавек аб'ядналіся ў падпольную арганізацыю зімой 1942 года. Усе яны былі залічаны ў партызанскі атрад, і ў ім жа далі прысягу Радзіме, якую прысягнулі абараняць нават коштам уласнага жыцця.

Кожны з іх заставаўся жыць у Обалі. Яны ўладкоўваліся ў нямецкія арганізацыі, на заводы, чыгунку і ў сталовую – гэта ўсё было іх заданнем.

Усяго сіламі "Юнага мсціўца" была здзейснена 21 дыверсія. Яны ўзрывалі масты, уладкоўвалі падрывы на чыгунцы (тры нямецкія чыгуначныя саставы з боепрыпасамі сышлі пад адхон).

Ніна Азоліна, якой было ўсяго 15 гадоў, пранесла міну запаволенага дзеяння па тэрыторыі ахоўнай і адзінай цэлай вадакачкі. План спрацаваў, і воданагравальнік быў пашкоджаны. На працягу наступных двух тыдняў рух па чыгунцы быў паралізаваны. Ніну злавілі пасля выбуху завода і электрастанцыі. Пятнаццацігадовую дзяўчынку схапілі і расстралялі ў вёсцы Баравуха. Там жа расстралялі амаль увесь атрад "Юных мсціўцаў" у 1943 годзе.

Зіна Партнова. Беларуска, нарадзілася ў Ленінградзе. У 1941 годзе прыехала на адпачынак да сям'і ў вёску Зуі каля Абалі. Вось так атрымалася ў акупацыі. Яна была з тых, хто не падпарадкоўваўся палажэнням. Зіна была членам "Юных мсціўцаў" з моманту заснавання арганізацыі. Спачатку распаўсюдзіла ўлёткі, а потым уладкавалася ў сталовую для нямецкіх афіцэраў і атруціла суп. У

(працяг на стар. 2)

ПАРТАЛ ТВАЙГО ГОРАДА: HTTP://SHUMILINA.BY

МАЛЫ БІЗНЭС

ШВЕЙНЫ ЦЭХ У ПРЫАЗЁРНАЙ

У вёсцы Прыазёрная нядаўна пачаў працаваць швейны цэх прыватнага вытворча-гандлёвага ўнітарнага прадпрыемства «Палiком». Цяпер тут знайшлі працу 16 чалавек.

Перадусім напрыканцы мінулага года віцебскае прадпрыемства «Палiком» выкупіла будынак былой школы ў вёсцы Прыазёрная. Новыя гаспадары з гораду ў першую чаргу ўзяліся за рамонт памяшкання, у якім планавалі запусціць першы швейны цэх. Паводле майстра-кантралёра швейнага цэха Ірыны Іваненкі, адразу ачалі шукаць швачак, Найперш знайшлі швачак з ліку пяці мясцовых жанчын, затым дадаліся дзве з Шуміліна і яшчэ адна з Обалі. Тры жанчыны прайшлі стажыроўку ў Віцебску.

Пасля таго, як скончылі рамонт памяшкання, тут усталявалі сучаснае швейнае абсталяванне і ўладкавалі пакой для адпачынку.

Пачался праца: у швейным цэху зараз шыюць манжэты на гумавыя боты – цалкам магчыма, што іх будуць шыць да канца гэтага года. З-за таго, што на «Палікоме» багаты асартымент прадукцыі – новыя заказы павінны паступіць і надалей.

Работнікі цэха ўладкаваліся камфортна: былі створаны ўсе ўмовы для якаснай працы, швейны цэх светлы , тут ёсць мікрахвалёўка, халадзільнік, электрачайнік. Праўда, за змену кожная швачка павінна пашыць 354 манжэты, а гэта лічба немаленькая. Аднак у першы ж месяц норма будзе зменшана на 50%, а ў другі – на 25% і толькі ў трэці месяц трэба выйсці на запланаваную норму. Апроч таго, аплата ў першы і другі месяцы ідзе па поўным тарыфе.

І гэта яшчэ не ўсё. Прадпрыемства хаця і прыватнае, але гарантуе “поўны сацыяльны пакет”, а заробак пры выкананні планавых паказчыкаў мож дасягнуць да 700 рублёў.

Хочацца верыць, што «Палiком» прыйшоў у Прыазёрную надоўга і мае значныя планы на будучае ў памяшканні былой школы.

М. Амбросаў

АЗДАРАЎЛЕННЕ

РЭКАНСТРУКЦЫЯ НА “ДРУЖБЕ”

Абноўлены медыцынскі корпус адкрылі сёння ў ДАЦ «Дружба» УП «Віцебскаблгаз» у Шумілінскім раёне.

Ва ўрачыстай абстаноўцы перарэзалі чырвоную стужачку старшыня аблсавета Уладзімір Цярэнцьеў, старшыня Шумілінскага райвыканкама Сяргей Галынчык, генеральны дырэктар "Віцебскаблгаз" Пётр Шаршань і інш.

У ДАЦ "Дружба" вось-вось загучаць дзіцячыя галасы. Ужо 1 чэрвеня дзіцячая здраўніца расчыніць свае дзверы для першай сотні дзяцей. Песні ля вогнішча, спартыўныя заняткі, конкурсы, дыскатэкі і разнастайныя актыўнасці чакаюць юных выхаванцаў. Педагогі абяцаюць ім насычаную праграму цягам 18-дзённага марафону ўсе 4 змены.

Уладзімір Цярэнцьеў у час урачыстага адкрыцця адзначыў, што дзіцячае аздараўленне ў летні перыяд – цудоўная традыцыя, якая прыйшла да нас з савецкага мінулага.

– Важна, што мы не толькі захоўваем яе як сацыяльна арыентаваны адпачынак нашых дзяцей, але і паляпшаем матэрыяльна-тэхнічную базу, – сказаў кіраўнік дэпутацкага корпуса. – Больш старэйшае пакаленне прызвычаілася да адпачынку ў палатках і ў больш спартанскіх умовах, але на двары 21 стагоддзе. І тое, што зараз у лагерах з'яўляюцца басейны, саляныя пакоі, кінатэатры, сведчыць аб тым, што сістэма развіваецца. Сёння і дзяржава і прадпрыемствы, якія адпраўляюць дзяцей, датуюць пуцёўкі. Вельмі прыемна, што колькасць лагераў расце, сёлета на два лагеры больш адкрыецца, чым летась. Адпраўляючы сюды дзіця, бацькі могуць быць упэўненыя, што іх сын ці дачка выдатна правядуць час з карысцю і аздаровяцца. Свежае паветра, прафесійныя трэнеры і педагогі, што яшчэ трэба для шчасця?

Начальнік лагера Святлана Вязіцкая падкрэсліла, што сёлета была праведзена вялікая работа па падрыхтоўцы да летняга аздараўленчага сезона: акультурвалася тэрыторыя, праводзіўся касметычны рамонт у летніх і асноўным карпусах. Таксама ўмацавалі матэрыяльную базу, закупілі спортінвентар. Вядома ж, галоўнае дасягненне – адрамантаваны і мадэрнізаваны медыцынскі корпус, дзе з'явіліся два новыя пакоі: саляная і з хатнім кінатэатрам. Для выгоды хлапчукоў і дзяўчынак памяшканне абсталяванае сучаснымі мяккімі крэсламі-мяшкамі.

vitvesti.by

Пераклад з расейскай рэдактара

НАША СПАДЧЫНА

(пачатак на стр. 1)
выніку загінулі два нямецкія афіцэры. Зразумела, што акупанты не маглі дараваць і забыць забойства адразу сотні сваіх людзей. Адшукваюцца вінаватыя – Зіна была адной з падазраваных. Пасля гэтага Зіна не магла заставацца ў вёсцы – пайшла ў партызанскі атрад. Але ў снежні 1943 года яна была схоплена, калі вярталася з задання. Больш за месяц нацысты катавалі дзяўчыну, спрабуючы выбіць з яе інфармацыю аб партызанах і падпольшчыках. Зіна нікога не выдала. У студзені 1944 года была расстраляна. Ёй было 17 год. У 1958 годзе Зіну пасмяротна было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Ефрасінні Зяньковай на момант пачатку вайны было 18 гадоў, і яна была адной з самых магутных «юных мсціўцаў». І менавіта яна кіравала падпольнай арганізацыяй. Дыверсіі распрацоўваліся пад яе пачаткам, распрацоўваліся, сярод мясцовага насельніцтва распаўсюджваліся ўлёткі і партызанскіягазеты.Ефрасіння (Фруза) была сапраўдным лідэрам падпольнага руху ў Обалі. І адной з траіх падпольшчыкаў, каму ўдалося "выжыць". Па нечым даносе немцы злавілі ўсіх удзельнікаў «Юнага мсціўца» 26 жніўня 1943 гады. Гітлераўцы ў нейкі момант акружылі вёскі і дамы, дзе жылі падпольшчыкі, хапалі ўсіх, хто быў побач. Ефрасінні Зянькова, Аркадзь Барбашоў і Ілля Езавітаў у той дзень былі на заданнях і гэтаму іх не схапілі. Але немцы ўзялі ў заложнікі маці Зяньковай – Марфу Аляксандраўну, якую пазней расстралялі. Усіх падпольшчыкаў катавалі спачатку ў турме ў Шуміліне, потым у Полацку. Расстраляны 5 лістапада 1943 года пад Полацкам. Эўфрасіння Зянькова працягнула ваенную службу, але ўжо ў партызанскім атрадзе. У 1958 годзе атрымала званне Героя Савецкага Саюза. Памерла ў 1984 годзе ў Віцебску, пахаваная на Мазурынскіх могілках. У 1965 г. адкрыты музей Обальскага камсамольскага падполя, у якім сабрана больш за 1000 экспанатаў. Гэта выглядае цікава. З'ездзіце, калі будзе час. А мы жадаем сказаць вялікі дзякуй нашаму экскурсаводу Юрыю. Побач з маленькім музеем растуць у неба вялікія калоны і зборы былой сядзібы Грабніцкіх. Глядзець на такія тыны тамкова неміны заўсёды бачыш груду цаглін і месцамі ў гэтых абломках прасвечваецца мінулае веліч – абрыўкі ляпніны, разьбяныя праёмы, усё яшчэ адчуваецца маштаб.

Так і цяпер нікому не патрэбная, забытая і закінутая… Толькі рэдкія вандроўцы накшталт нас заязджаюць паглядзець, захапіцца размахам і прадставіць прыгажосць толькі ва ўяўленні. Спадзяемся, што вас цікавіла. А мы едзем далей і на наступным тыдні раскажам гісторыю доўгай у пару стагоддзяў пра сапраўднае каханне, каталікоў і праваслаўных і пра тое, як у храме адкрывалі бар.

Ганна Бінг
vitebsk.biz
Пераклад з расейскай рэдактара

МАНІТОРЫНГ

ДЭПУТАТ ЗАСТАЛАСЯ ЗАДАВОЛЕНАЯ

На днях дэпутат Палаткі Ірына Палякова завітала ў Шуміліна і правяла маніторынг цэн у мясцовых крамах.

Паводле меркаванняў дэпутата, "калі дарослыя могуць замест смятаны аднаго вытворцы ўзяць іншага і нават не заўважыць розніцы, то з дзіцячым харчаваннем усё больш складана". "Маладыя мамы спецыяльна падбіраюць сумесі ў адпаведнасці са станам здароўя і апетытам малога. І на гэта ёсць аб'ектыўныя прычыны. Так што ў гэтым пляне важныя і коштавыя катэгорыі і разнастайнасць выбару. Асабліва вось у такіх невялікіх райцэнтрах."

Пасля візіту ў краме "Еўраопт Market", дэпутат Палаткі засталася задаволеная асартыментам: для маленькіх дзетак тут пакуль што маецца усё неабходнае. Выбар з тавараў айчыннага вытворцы – малочныя сумесі, фруктовыя сокі і пюрэ, мясныя кансервы, таксама завозяць імпартныя прадукты для дзяцей ранняга ўзросту.

І сапраўды, тут, у шумілінскім «Еўраопце», "не пакрыўджаныя ні дзеці, ні дарослыя" – такую выснову падводзіць Ірына Палякова. Завезлі і шырокі асартымент мясной і малочнай прадукцыі, удосталь солі і цукру – у большасці сваіх беларускіх вытворцаў, але прадстаўлены і расійскія імпарцёры. Бадай што, праводзіцца гнуткая коштавая палітыка і маркетынгавыя ноў-хаў, якія дазваляюць абараніць самую ўразлівую частку насельніцтва. Ашчаджаюць кашалёк масавага пакупніка або не, але існуюць у краме і сацыяльныя скідкі ў 10 працэнтаў, вялікая колькасць акцыйных тавараў, разнастайныя розыгрышы гандлёвая сетка арыентуецца на масавага пакупніка.

Паводле дырэктара крамы Уладзіміра Какушкіна, пастаўкі на сённяшні дзень ажыццяўляюцца па меры неабходнасці. Для бесперабойнага забеспячэння пакупнікоў і падтрымання разнастайнасці асартыменту ў перадсвяточныя дні робіцца дадатковыя замовы. Усе яны задавальняюцца без праблем.

Пра тое, што "шумілінцы былі задаволены годным узроўнем абслугоўвання", выказаўся і старшыня раённай Рады дэпутатаў Мікалай Будневіч. "Кошты рэгулярна маніторым і самі. Ніякіх скачкоў няма. Усё ў межах дапушчальных нормаў. Разам з райвыканкамам рэгулярна праводзім прамыя лініі, сустрэчы ў калектывах і па месцы жыхарства грамадзян. Скаргаў на гандлёвае абслугоўванне пакуль не паступала."

Безумоўна, якія скаргі і куды могуць паступаць ад тутэйшых насельнікаў, калі гэта справа не мае ніякага сэнсу і ад спажыўцоў нічога не залежыць, бо яны не маюць рычагоў уплыву на эканоміку.

Дарэчы, літаральна праз тыдзень пасля візіту дэпутата Паляковай у Беларусі дазволілі падняць кошты на дзіцячае харчаванне ў рознічным гандлі. Прычым гандлёвую надбаўку пры гэтым можна завышаць адразу 15 адсоткаў.

Дазвол на гэта дала камісія па пытаннях дзяржаўнага рэгулявання цэнаўтварэння пры Саўміне.

Адпаведная інфармацыя была размешчана на інтэрнэт-партале Міністэрства антыманапольнага рэгулявання і гандлю.

У выніку атрымліваецца, што чынавенства задаволена маніторынгам, а цэны як раслі, так і растуць.

Алесь Шумскі

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА

ЦІ ДАПАМОГУЦЬ ФЕРМЕРАМ?

Заснавальнік сялянска-фермерскай гаспадаркі "Крыніца" Юрый Сямёнаў распавядае аб павышэнні цэн.

Як бы там ні было, але ж Ваенныя дзеянні ва Украіне сур'ёзнаадбіліся і на беларускай сельскай гаспадарцы. З-за санкцыяў у Еўропе шмат якія замежныя кампаніі адмовіліся імпартаваць сваю прадукцыю ў Беларусь.

Так, напрыклад, паступілі вытворца тэхнікі Deere і вытворца ўгнаенняў Bayer. Пастаўшчыкі насення і ўгнаенняў, якіх абмежаванні не закранулі, перайшлі на поўную перадаплату.

Як гэта паўплывала на шумілінскіх фермераў? Ці змогуць яны скончыць пасяўную кампанію і правесці ўборачную?

Цэны выраслі на 20-30%

Сялянская фермерская гаспадарка «Крыніца» Шумілінскага раёна – адна з найбуйнейшых прыватных гаспадарак Беларусі. Тут апрацоўваецца чатырох тысячаў гектараў зямлі, вырошчваюць бульбу і іншую гародніну, а таксама займаюцца насенняводствам, вытворчасцю малака і мяса. Заснавальнік гаспадаркі Юрый Сяменаў кажа, што абмежавальныя меры адчуў даволі хутка:

– Падаражэла літаральна ўсё: угнаенні і сродкі ахові раслін, насенне, паліва, камплектуючыя да тэхнікі. Мы, напрыклад, з мінулага года мелі добрыя запасы толькі па пратручвальніках. Усё астатняе прыйшлося дакупляць ужо па новых коштах, а яны выраслі ў сярэднім на 20-30%.

Сітуацыя з гербіцыдамі, найменш напружаная, нават з улікам догляду Bayer і іншых еўрапейскіх брэндаў. Бо ўсе сродкі маюць у аснове адно і тое ж дзейснае рэчыва, асаблівай розніцы ў эфектыўнасці няма:

– З камплектуючымі да тэхнікі сітуацыя складаней. Тыя ж магутныя трактары МТЗ працуюць на імпартных рухавіках. Думаю, што прыйдзецца шукаць запчасткі да іх у Кітаі, балазе тамака ёсць шырокія лінейкі вытворчасцяў. Але як менавіта гэта адаб'ецца на цэнах, пакуль незразумела, – адзначыў Юрый Сямёнаў.

Яшчэ адзін момант – насенне. Большую частку насеннага матэрыялу КФХ «Крыніца» закупляе ў Беларусі, а насенне кукурузы браў ва Украіне і Францыі. І зараз стаіць пытанне пошуку новых пастаўшчыкоў.

Пры гэтым кіраўнік гаспадаркі падкрэсліў: усё, што трэба для правядзення пасяўной і ўборачнай 2022 года, можна купіць у Беларусі – проста за значна большыя грошы. А гэта, у сваю чаргу, адбіваецца на сабекошце гатовай прадукцыі:

– Цэны на такія сацыяльна значныя тавары, як малако і мяса, рэгулююцца дзяржавай, гэта значыць, мы не маем права павялічыць адпускныя цэны без дадатковых указанняў уладаў. Калі нічога не зрабіць, то мы не толькі не будзем зарабляць, але і пачнем выпускаць прадукцыю сабе на страту. І тады імгненна пачнецца скарачэнне аб'ёмаў вытворчасці. У перспектыве гэта можа прывесці да таго, што спачатку з паліц магазінаў знікнуць цыбуля, морква і ўсё тое, што вырабляецца ў Беларусі. Потым на месца айчыннай прадукцыі прыйдзе імпартная. І замест нашай бульбы мы будзем есці егіпецкую ці ўзбекскую. Каму гэта патрэбна? – здзіўляецца фермер.

Каб пазбегнуць такой сітуацыі, патрэбны змены ў ланцужку "вытворца – дзяржава – спажывец", лічыць Юрый Сямёнаў. Як толькі ўлада зробіць рэальныя крокі па падтрымцы беларускіх фермераў, гэтыя пагрозы знікнуць.

І смае галоўнае: пакуль што ўзяць у банку крэдыт пад нармальны працэнт – нерэальна.

Ян Вайтовіч

ГРАМАДСКАЯ БЯСПЕКА

ЗЛЁТ ЮНЫХ РАТАВАЛЬНІКАЎ

Адкрыццё злёту прайшло на цэнтральным стадыёне гарадскога пасёлка Шуміліна.

Інспектар сектара прапаганды і ўзаемадзеяння з грамадскасцю Шумілінскага раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях Вадзім Півавараў, прывітаў усіх удзельнікаў, падзякаваў за актыўнасць і пажадаў усім удачы. Пасля ўрачыстай пабудовы і лёсавання каманды прыступілі да спаборніцтваў.

У прыватнасці, праграма спаборніцтваў раённага злёту ўключала наступныя конкурсныя іспыты: "Глядзі ладу", "Баявое разгортванне", "Знатакі", "Аказанне першай дапамогі" і "Мюзікл".

Самым відовішчным конкурсам стаў "Агляд шыхтоў". Рабяты, перасоўваючыся страявым крокам, а затым, выконваючы страявыя элементы, былі падобныя на салдат з роты ганаровай варты. Лепшымі ў гэтым конкурсе стала каманда з сярэдняй школы №1 г.п. Шуміліна. Працягнуўся злёт спаборніцтвамі па баявым разгортванні, дзе таксама на высокім узроўні паказалі сябе каманда з сярэдняй школы №1 мястэчка Шуміліна. Чарговым выпрабаваннем для дзяцей на базе сярэдняй школы №2 гарадскога пасёлка Шуміліна стаў конкурс "Знатакі", дзе найбольш падрыхтаваныя прадстаўнікі каманд дэманстравалі свае веды ў тэорыі, вырашаючы задачы ў галіне бяспекі жыццядзейнасці. Лепшымі паказала сябе каманда з Мікіцікінскай сярэдняй школы №1 Шуміліна. А вось у конкурсе "Аказанне першай дапамогі" лепш за ўсіх справілася каманда з сярэдняй школы №1 Шуміліна.

Завяршэннем іспыту стаў конкурс музычна-харэаграфічнага выступлення, дзе юныя ратавальнікі-пажарныя змаглі прадэманстраваць свае акцёрскія здольнасці ў бачанні бяспечнага ладу жыцця, а таксама дзейнасці МНС. Лепшымі сябе паказала каманда з сярэдняй школы №1 г.п.Шуміліна.

У фінале злёту лідэрамі спабор-ніцтваў аказалася каманда ся-рэдняй школы №1 гарадскога пасёлка Шуміліна. Адпаведна другімі стала каманда з Нікіці-хінскай сярэдняй школы, а трэцяе месца дасталася каман-дзе Обальскай сярэдняй школы. Прызёры і пераможцы, якія занялі прызавыя месцы, узнагароджаны граматамі і падарункамі.

Алесь Шумскі

«САЮЗНАЯ ДЗЯРЖАВА»

«ТРЭБА НЕ ПАЎЗЦІ НА КАЛЕНЯХ У РАСІЮ, А ЎСТАЦЬ. НІЯКАЙ СМЕРЦЮ ГЭТА НЕ ПАГРАЖАЕ…»

… Наадварот. Калені перастануць балець.» Адкуль узялася эканамічная і псіхалагічная залежнасць Беларусі ад усходняга суседа. Пра гэта разважае ў сваім новым відэа журналіст Дзмітрый Гурневіч.

— Гэтае перакананне ўбівалі ў беларускія галовы яшчэ з савецкіх часоў, і яно настолькі глыбока засела, што многія сапраўды паверылі ў «без Расія мы нішто, без Расіі мы памром», — разважае ў сваім новым відэа журналіст Дзмітрый Гурневіч. — Бо там вялізны рынак, а таму інтэграцыі з ёй няма альтэрнатывы. Менавіта таму трэба туды «паўзці на каленях». І пры гэтым беларусам паўтараюць, як мантру, «нас нідзе не чакаюць». Гэта фэйк, і гэта вам скажа любы Белстат.

На долю Расіі сапраўды прыходзіцца шмат беларускага экспарту, але нават не палова. У мінулым годзе гэта быў 41%, то бок 59% беларускай прадукцыі пастаўляецца не ў Расію, а ў іншыя краіны свету.

Тады чаму беларусаў прывучаюць да таго, што памерці яны могуць толькі без Расіі, а не, напрыклад, Еўразвязу або Украіны, — задаецца пытаннем Гурневіч.

Або яшчэ адна мантра пра «Беларусь памрэ без расійскай нафты і газа».

— Атрымліваецца, што недзе да 1963-га і 1975-га беларусы і не жылі ўвогуле, бо менавіта тады ў БССР былі пабудаваны Мазырскі і Наваполацкі нафтаперапрацоўчыя заводы і ў гэты ж час пачалася газіфікацыя Беларусі, — тлумачыць журналіст.

Дык няўжо ж беларусы да гэтага часу сядзелі на дрэвах?

Але гэта так, гістарычны нюанс, які сведчыць аб тым, што ў Беларусі не было масавага голаду без расійскіх энергарэсурсаў. Што казаць? Гэта былі залатыя часы нараджальнасці беларусаў.

Так, за газ і нафту беларусы плацяць у сярэднім танней, чым іншыя дзяржавы ў свеце. Дык, а якая цана павінна быць пры такім узроўні лаяльнасці ўлады Беларусі да Крамля? Расія ж хоча мець саюзніка, хоча мець у Беларусі свае вайсковыя аб'екты. Гэта каштуе мільярды. Меншая, чым для іншых цана, — гэта зніжка за суперлаяльнасць.

Было б дзіўна, калі б беларусы пры гэтым плацілі за паліва, як палякі, якіх Масква называе русафобамі нумар адзін. Але яшчэ нюанс. Нават пры вышэйшых цэнах для Польшчы, там ніхто ад гэтага не памёр. Польшча яшчэ багацейшая за Беларусь.

Іншая справа, што самой Беларусі столькі расійскай нафты ці газу не трэба ўвогуле. Беларусь пасадзілі на расійскую іглу, прымусіўшы паверыць, што гэта яе лёс.

«А што калі Расія адключыць Беларусі газ і нафту?» — гэта чарговы плач. Беларусы, маўляў, замерзнуць, беларуская прамысловасць спыніцца.

— Па-першае, а навошта адключаць, калі за іх справна плоцяцца? — задаецца пытаннем Гурневіч. — А, калі адключаюць проста так, каб напалохаць, то каму патрэбны такі бізнес-партнёр?

Пасля анексіі Крыма чорную будучыню малявалі і ўкраінцам «Украіне канец, Масква не пакарае, яна замерзне і памрэ з голаду». Нават ва ўмовах вайны ўкраінская эканоміка працягвала рост і далей купляла расійскае паліва, проста інакш, чым раней.

А вы чулі, што нават напаўшы на Украіну, Расія працягвае пастаўкі газу на захад праз яе тэрыторыю, плацячы за транзіт? Ажно 30% расійскага газа на Захад ідзе сёння праз Украіну, якую бамбяць расійскія ракеты.

Пры гэтым Расія даўно не галоўны гандлёвы партнёр Украіны. Яе месца заняў Кітай.

— Тое, пра што марыць Лукашэнка, ва Украіне — рэальнасць, — адзначае журналіст.

Але вернемся да газу і нафты.

Усё вельмі проста. Не толькі Захаду і Беларусі патрэбны расійскія энергарэсурсы, але яшчэ больш ад іх продажу залежыць сама Расія. Бо менавіта паліва — магутная крыніца папаўнення расійскага бюджэту.

Расія сама знаходзіцца на нафтагазавай ігле. Звярніце ўвагу, Захад увёў рэкордныя за ўсю гісторыю чалавецтва санкцыі, а ці адказала Расія тым, што цалкам спыніла пастаўкі газу або нафты ў Еўразвяз? Вядома ж не. Бо яна ведае, чым гэта для яе скончыцца — галечай.

Ва ўсім Эўразвязе даўно ідзе працэс пераходу на альтэрнатыўныя крыніцы энергіі, бо газ і нафта не вечныя, у тым ліку ў Расіі.

Яшчэ адзін улюбёны аргумент аматараў памерці без Расіі — гэта тое, што гэта не краіна, а табліца Мендзялеева. Маўляў, бо там ёсць усе карысныя выкапні і таму трэба трымацца за яе.

— За 26 год будаўніцтва так званай саюзнай дзяржавы вы шмат чулі, каб беларусам далі распрацоўваць нейкія радовішчы ў Расіі? Нягледзячы на тое, што Расія сапраўды багатая на карысныя выкапні, яе залежнасць ад імпарту каласальная, — адзначае Дзмітрый Гурневіч.

Вы чулі, як Мацвіенка казала, што ў іх нават цвікі імпартныя?

Але цвікі — гэта не элемент табліцы Мендзялеева, а вось літый — так. Пару тыдняў таму Чылі і Аргенціна заявілі, што спыняюць пастаўкі літыю ў Расію, трэцяга элемента табліцы. У выніку чаго ў Расіі прагназуюцца цяжкасці ў вытворчасці акумулятараў.

І яшчэ пра выкапні. Як вынікае з дакладу энергетычнага цэнтра Сколкава, у будучыні здабыча карысных выкапняў Расіі ў сувязі з санкцыямі істотна знізіцца, паколькі тэхналогіі там выкарыстоўваюцца менавіта заходнія. А ў выніку страты бюджэту Расіі будуць расці.

— Дык хто ўкладае грошы ў эканоміку Беларусі? У 2021 годзе прамых інвестыцый з Расіі ў Беларусь было 2,2 мільярды долараў, а з Еўразвязу на 40 мільёнаў больш — 2,24 мільярды.

Рост экспарту Беларусі ў ЕЗ, які нібыта вядзе эканамічную вайну з Беларуссю, як кажа Лукашэнка, вырас за год ажно на 74%. А з Расіяй, якая абяцала памагчы Беларусі кампенсаваць страты, — на 24%.

Гэта паказвае наколькі тэндэнцыя можа мяняцца, а ў выніку і сітуацыя, было б жаданне.

Так, бясспрэчна, Расія сёння — важны рынак для беларускай прадукцыі, але толькі таму, што ўлады Беларусі так захацелі. Але з іншага боку, чаму Расія павінна кудысьці знікнуць, а Беларусь у выніку памерці?

Ну, добра, уявім на імгненне, што Расія сапраўды кудысьці знікла, а на яе месцы ўтварыўся новы акіян. Вы сапраўды лічыце, што беларусы, дазнаўшыся пра гэта памруць? Знік калісьці Савецкі саюз. Нейкая дзяржава ад гэтага памерла?

І чулі вы, каб штосьці такое казалі лідары Казахстана, Фінляндыі, Грузіі, якія таксама мяжуюць з Расіяй і гандлююць з ёй?

Нават, калі ўявіць, што Расія як дзяржава распадзецца, а на яе месцы ўзнікнуць дзясяткі іншых дзяржаў, або яна яшчэ неяк трансфармуецца, людзі там застануцца і ім далей будуць патрэбны трактары, малочка і трыкатаж з Беларусі, — кажа Гурневіч.

Ну і пра трактары.

— Летась Беларусь прадала ў Расію 13,5 тысяч трактароў, а ва Украіну — 6 тысяч. Але насельніцтва ў Расіі ў 3,5 разоў большае, а пра тэрыторыю, якую трэба ўзараць, я ўвогуле маўчу.

Уідэале трэба дбаць пра якасць прадукцыі і празрыстыя схемы гандлю, а не выкарыстоўваць фэйкавыя клішэ пра смерць без Расіі, каб імі апраўдаць сваю марыянетачнасць у палітыцы.

Сёння Беларусь сапраўды ў многім залежыць ад Расіі. І толькі таму, што 30 год паўзе туды на каленях.

Беларусь прывязваюць да Расіі, каб потым заявіць, што без Расіі яна памрэ.

Дастаткова проста не паўзці на каленях, а ўстаць.

Ніякай смерцю гэта не пагражае. Наадварот. Калені перастануць балець.

gazetaby.info

ЮБІЛЕЙНЫ САМІТ

«РИТОРИКА ЛУКАШЕНКО, НАВЕРНОЕ, ПОНРАВИЛАСЬ ПУТИНУ, НО ЯВНО НЕ ЗАЖГЛА ДРУГИХ»

Политический аналитик Александр Класковский пишет на Позірке, как на юбилейном саммите ОДКБ призывы «активного» правителя Беларуси к «единому фронту» повисли в воздухе.

— Он всячески старался подчеркнуть свою преданность Кремлю, критиковал других членов организации за слабую поддержку России в ее противостоянии с НАТО.

Выступление Лукашенко изобиловало привычными для него и для Кремля пропагандистскими тезисами: в нынешней войне виноваты-де коварный Запад и Украина, которая под него «легла» и которую «натравливали и подстрекали, пичкая ее национализмом, нацизмом».

Вождь белорусского политического режима попытался оправдать соучастие в агрессии тем, что Киев, мол, строил против Беларуси в последние два года всяческие козни — от закрытия неба до подготовки боевиков и разведки беспилотниками.

При этом, естественно, осталось в тени то обстоятельство, что Украина запретила Беларуси использовать свое воздушное пространство не просто из вредности, а после скандальной посадки в Минске в мае 2021 года самолета авиакомпании Ryanair. История с якобы сбитым беспилотником выглядит очень темной. И так далее по списку.

Да и в принципе такого рода претензии — это что, достаточное основание для войны, для того, чтобы позволить российским войскам выпустить по Украине с белорусской территории сотни ракет?...

Бывшие «национальные окраины» хотят жить своим умом

И вообще, как сообщил постфактум генеральный секретарь ОДКБ Станислав Зась, вопрос о привлечении этой организации к «специальной военной операции» России в Украине «не ставился и не обсуждался».

Это и понятно, потому что все равно был бы глухой номер. Ведь речь идет не о нападении на одну из стран ОДКБ (сколько бы ни утверждал Путин, что «мы бьемся на своей земле»), а совсем даже наоборот.

И в целом этот альянс под патронажем Москвы остается сырым, рыхлым, во многом искусственным. У его государств слишком разные интересы. Бывшая метрополия не оставила имперских замашек, напротив, стала более злой, импульсивной, нетерпимой. А бывшие «национальные окраины» хотят жить своим умом и, в частности, не ссориться с Западом.

Единственной заметной совместной операцией ОДКБ стало участие в подавлении январских протестов в Казахстане. То есть речь идет о взаимовыручке авторитарных правителей, когда надо справиться с внутренними волнениями. Под другие задачи эта структура слабо заточена.

Да, в рамках ОДКБ партнеры России не прочь получать от нее оружие по более умеренным ценам (хотя и тут особо не разживешься). Но лить кровь за имперские интересы никто не хочет. Даже Лукашенко, как известно, не разогнался посылать свои войска в украинскую мясорубку.

Еще одна свежая идея: душить интернет

На этой встрече Лукашенко пытался выдвинуть концептуальные предложения в целях развития альянса. Но эффективность этих идей под

(працяг на стар. 4)

ЮБІЛЕЙНЫ САМІТ

(пачатак на стар. 3)

большим вопросом.

Например, он предложить усилить прогнозно-аналитическую составляющую в работе Секретариата ОДКБ. Однако вся аналитика генерала Зася и его подчиненных может быть в один миг опрокинута непредсказуемостью и авантюризмом Кремля. Силу же его военно-аналитической мысли мы уже увидели на украинском примере.

В Москве рассчитывали на блицкриг, скорый парад на Крещатике, а в итоге ее войска понесли колоссальные потери, завязли, вынуждены были ретироваться от Киева и Харькова и могут быть вообще разбиты в этой позорной кампании.

Также Лукашенко предложил «пойти по пути Китая в информационной борьбе, особенно в интернете». Ну, положа руку на сердце, белорусский и российский режимы по этому пути уже и так сильно продвинулись. Неугодные сайты массово блокируются, за решетку сажают не только блогеров, но и бедолаг, просто поставивших лайк под крамольным с точки зрения властей постом.

На практике «информационная борьба», о которой говорит Лукашенко, сводится в основном к ужесточению репрессий против инакомыслия, усилению пропаганды.

Вообще же проект «Золотой щит», или «Великий китайский файрвол» (система фильтрации контента в Сети) — штука очень дорогая. А с деньгами у Минска и Москвы сейчас туго и будет все хуже из-за санкций. Да и тот файрвол китайские пользователи умеют обходить.

Подставлять лоб за империю никому не интересно

Еще в марте на встрече с Путиным в Кремле Лукашенко говорил, что «нам надо как-то собраться в ОДКБ, нам надо в ЕАЭС собраться, сплотиться вместе» — и тогда, мол, «через месяц забудем, что у нас есть санкции».

16 мая в Москве он снова затронул больную тему: «Уверен, что если бы мы сразу выступили единым фронтом, не было бы этих адских, как они говорят, санкций».

Но выступать «единым фронтом» (ни в прямом, ни в переносном смысле) за имперские амбиции Кремля правящие элиты Армении, Казахстана, Кыргызстана Таджикистана явно не хотят. И с какой стати они будут разделять с Москвой и Минском бремя санкций, заработанные за агрессию, если к ней непричастны?

Более того, нападение на Украину, государственность которой Путин считает недоразумением, заставило партнеров по ОДКБ поежиться, спроецировав опасность этого реваншизма на свои страны. Где гарантия, что завтра какая-то из них, показавшись Кремлю слишком самостоятельной, не попадет под такую же раздачу?

В общем, прозвучавшие на саммите речи кремлевского правителя и его белорусского соратника повисли в воздухе. По итогам встречи подписано обтекаемое, декларативное заявление, в котором среди прочего высказана, кстати, готовность налаживать практическое взаимодействие с НАТО.

Риторика Лукашенко, наверное, понравилась Путину, но явно не зажгла других участников юбилейного ритуала желанием расхлебывать кровавую украинскую кашу, которую они не заваривали.

(скарочана)

gazetaby.info

СПРАВА МЕДЦЭНТРАЎ

«СИЛОВИКИ ОХОТЯТСЯ НА ВСЕХ ПОДРЯД…»

Что стоит за приостановкой деятельности крупнейшего белорусского медцентра «Лодэ» и проверкой ДФР центра «Нордин» — Филин обсудил с Лидией Тарасенко, координатором организации, созданной для помощи пострадавшим от репрессий медиков.

Лидия Тарасенко — врач-эндоскопист и гастроэнтеролог, в прошлом — заведующая отделением, в 2019-2020-м — главврач частного медцентра в Минске. В 2021 году уехала из Беларуси в Киев, сейчас живет в Польше.

— С 16 мая приостановлена деятельность «Лодэ», ранее Минздрав приостановил действие лицензий на медицинскую деятельность медцентра и «Клиники А1». Сегодня в «Нордин» пришел с проверкой Департамент финансовых расследований, медиа сообщают о задержании основателя центра Дмитрия Сайкова и его жены. Что за этим стоит, как вы считаете?

— На самом деле никто достоверно не знает, что происходит. Абсолютно очевидно, что тоталитарное государство плодит силовиков, которые охотятся на всех подряд. Степень безумия растет, как и уровень агрессии в обществе.

Почему именно сейчас взялись за медицинские центры? Мое предположение в том, что все частные бизнесы, которые можно было раскулачить, уже раскулачили. Кого могли подоить по деньгам, уже подоили.

Настал черед медицинского бизнеса. Мне кажется, что за этим в первую очередь стоят финансовые интересы.

Это может быть, в том числе, местью медицинским работникам за то, что они активно протестовали в 2020 году. Протест медиков был одним из самых яростных, а «Лодэ» защищал интересы своих сотрудников, даже вывешивал БЧБ-флаг, часть врачей «Нордина» также выходила на протесты. Поэтому это тоже нельзя сбрасывать со счетов. Одна из причин явно в этом.

— Как, по-вашему, может ли быть целью смена собственников в этих центрах?

— Финансовая — одна из первых причин. Как это будет реализовано — просто отберут деньги или присвоят бизнес — вопрос десятый.

— Что вы можете сказать о нарушениях, в которых Минздрав обвинил «Лодэ»?

— У нас очень давно законодательство в сфере здравоохранения таково, что если ты хоть что-то делаешь, то обязательно что-то нарушаешь. Такая ситуация сложилась не вчера, и принципиально в этом плане ничего не изменилось, кроме степени закручивания гаек.

Что они предъявляют, вообще не имеет никакого связи с реальностью. Почему без шапки, почему стены не того цвета — это все не имеет никакого практического смысла.

— Решатся ли власти закрыть частные центры для того, чтобы повысить объем платных услуг в госклиниках?

— Все что угодно они могут сделать. Это явно не делается с целью развивать.

Работа остановлена. Все будет закономерно ухудшаться. Здравоохранение пикирует, доступ к медицинской помощи все более ограничен, люди не могут попасть к нужному специалисту. Сокращается количество специалистов в стране, не хватает расходников, медикаментов, оборудования, на котором можно что-то сделать, нет адекватных программ скрининга, только видимость их существует. Люди из страны уезжают.

Десять лет назад эти тенденции тоже были, просто в 2020 году с ковидом все покатилось, потом была еще одна шоковая волна. Закрытие медцентров — это еще один пинок дохлой лошади.

— Как вы считаете, какое будущее ждет частную медицину?

— Мы закономерно движемся к состоянию Северной Кореи. Эта цель близка. Я не представляю, какие нужно иметь выдержку, нервы и оптимизм для того, чтобы работать вообще в каком-либо частном бизнесе, тем более, в медицинском, который сопряжен с огромным количеством рисков.

Яна Соколова

gazetaby.info

ЭКСПЕРТ

ШАНСОВ ПОБЕДИТЬ В ВОЙНЕ У РОССИИ НЕТ ОТ СЛОВА «ВООБЩЕ»

Эксперт по безопасности, руководитель проекта Belarus Security Blog Андрей Поротников: "если мы посмотрим заявления Лукашенко в интервью Associated Press, он буквально кричит о том, что эту войну нужно как можно скорее прекращать, попугивая при этом Запад, что Россия-то может отреагировать по жестче и применить более серьезные системы вооружения."

Эксперт по безопасности, руководитель проекта Belarus Security Blog Андрей Поротников полагает, что не стоит видеть в подобных действиях властей желание что-то действительно продемонстрировать Западу:

— Никакой демонстрации боеготовности тут нет, это плановые учения, — отмечает эксперт в экспресс-комментарии «Салідарнасці». — С учетом того, что это будет штаб и максимум две роты в каждом районе, то, скорее всего, речь идет об отработке несения службы на блокпостах и охране объектов, плюс патрулирование местности вместе с милиционерами.

На совещании по гособоронному заказу Александр Лукашенко заявил, что в Беларуси создают новую ракету образца российского «Искандера», и сообщил: с Путиным «договорились однозначно», что российские специалисты в ракетостроении «посмотрят на наши разработки».

— Что значит «посмотрят»? — удивляется эксперт. — У этого слова слишком широкое значение, чтобы делать по нему далеко идущие выводы. Посмотрят — на каком основании? Я не думаю, что кто-то просто так предоставит техническую документацию. Очевидно, речь идет либо об оказании технической помощи, либо о контракте на разработку, что, в общем, довольно распространенная практика в мире.

Та же Россия разрабатывала для Южной Кореи зенитные ракеты, для Китая с их участием разрабатывались зенитно-ракетные комплексы, для Польши — система самонаведения ЗР.

…Словом, в Минске есть четкое понимание, что Россия, а вместе с ней и Беларусь, влезла в ту войну, которую выиграть невозможно.

— А в Кремле это понимание есть? Или там есть готовность идти до конца, поэтому стоит опасаться объявления всеобщей мобилизации?

— Понимание того, что Россия не выигрывает, есть, в том числе у Путина. Но это не отменяет того, что может быть принято решение о мобилизации, хотя на текущем этапе оно на самом деле никаких вопросов не решает.

Хотя предугадать его действия невозможно. Мы ведь видим только часть пазла, а общая картина куда более широкая. Одну и ту же информацию разные люди воспринимают и реагируют на нее по-своему, так что тут есть и субъективный психологический фактор, и объективный. Мы видим лишь часть истории.

А история такова, что Запад все более активно вовлекается в эту войну, и если она затянется еще на некоторое время, думаю, встанет вопрос о прямом участии западных военных в конфликте с Россией.

…В таком случае (без учета того, что может произвести ВПК, поскольку его возможности были непонятны и в мирное время, и тем более, сейчас), на старых запасах военного арсенала Россия может вести войну текущей интенсивности в районе 6 месяцев.

Поставки по ленд-лизу, добавляет Андрей Поротников, открывают Украине доступ к высокотехнологичному оружию — например, истребителям F-16, которые «сотнями стоят в пустыне в Арзионе».

— Для того, чтобы освоить эту технику и создать соответствующую инфраструктуру обслуживания, нужны месяцы. Либо есть второй вариант, когда за штурвал сядут другие люди — граждане других стран, уже имеющие опыт обращения с таким оружием. Будут это кадровые военные на действительной службе или бывшие военные, контракторы ЧВК, это уже другой вопрос, но такая возможность есть.

…Американский ВПК постепенно переходит на режим производства военного времени — как для помощи Украине, так и для восстановления собственных запасов.

— Влияние ленд-лиза будет ощутимо не сегодня на завтра, но в горизонте 2-3 месяцев мы можем увидеть очень серьезные изменения в плане оснащения украинской армии той же артиллерией, — резюмирует Андрей Поротников.

(скарочана)

Виктория Захарова

gazetaby.info

Заснавальнік: Салодкі Сяргей Аляксандравіч
Рэдактар: Шчамлёў Аляксандр Міхайлавіч

Адрас рэдакцыі: 211262, Шумілінскі раён, п/а Амбросавічы. E-mail: alex81852@gmail.com
Тэл. 3-73-74, маб. +375299870742.
Газета выдаецца з верасня 2000 г.

Падпісана да друку 29.05.2022 у 17.15
Наклад: 290 асобнікаў.
Выдаецца адзін-два разы на месяц на беларускай і расійскай мовах.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы дзеля палемікі, не падзяляючы пазіцыі аўтараў.
Друкуецца пры дапамозе аднадумцаў.
Распаўсюджваецца бясплатна дабраахвотнікамі.